

JAARBOEK

VAN HET

KONINKLIJK NEDERLANDSCH GENOOTSCHAP

VOOR

MUNT- EN PENNINGKUNDE

ONDER DE ZINSPREUK

„Concordia res parvae crescunt”

TE

AMSTERDAM

III. 1916.

AMSTERDAM

JOHANNES MÜLLER

1916.

De Bonjol-Medaille.

In bijlage 19, bladz. 226 e. v. van «*De Militaire Willemsorde*» door den Luitenant-Generaal F. H. A. SABRON, wordt uitvoerig de geschiedenis medegedeeld van de instelling der medaille voor Moed en Trouw, en wordt hierin uiteengezet, hoe uit het voorstel van den Commandant van het Nederlandsch Indische Leger — den Generaal-Majoor F. D. COCHIUS — gedaan bij zijne missive No. 1 *g* van den 18^{den} November 1836 om «*een blijvende medaille daar te stellen*», ten slotte «de medaille voor Moed en Trouw» is voortgekomen.

In dit relaas wordt evenwel gemist eenige vermelding van het Eereteeken, bekend als «de Bonjol-medaille», geschonken, ingevolge het K. B. van den 8sten Mei 1838 No. 72, aan eenige Inlandsche Officieren, Onderofficieren

en minderen, ter belooning hunner uitstekende daden bij de krijgsbedrijven ter Westkust van Sumatra, meer in het bijzonder gedurende de laatste operatiën tegen Bonjol.

En toch mag deze Bonjol-medaille in dit verband niet ontbreken, omdat uit het hierboven genoemde voorstel van den Generaal COCHIUS al de eerste Bonjol-medaille is voortgekomen, waarna de medaille voor Moed en Trouw, ongeveer 8 maanden later, is gevolgd. Bovendien heeft de wijze waarop de Bonjol-medaille in het leven werd geroepen, krachtig geholpen, bij de opruiming der vele bezwaren, die het voorstel voor «*de blijvende medaille*» in den weg werden gelegd, zoodat ook om deze reden het een en ander omtrent dit eereteeken dient vermeld te worden, als eene aanvulling der geschiedenis van de medaille voor Moed en Trouw.

Uit welwillend mij ter inzage gegeven archiefstukken, van het Departement van Koloniën, kon het volgende worden opgeteekend, waarmede de aangewezen leemte kan worden weggenomen.

Volgens de teekening, bij het voorstel gevoegd, zou de «*blijvende medaille*», door den Leger-Commandant gewenscht, ruitvormig zijn, hoog 45 en breed 38 millimeter. Voorzijde: de woorden «VOOR MOED EN TROUW» in vier regels met het omschrift «HET NEDERLANDSCH O. I. GOUVERNEMENT». Keerzijde: de vertaling in het Maleisch, in Arabische karakters, van de woorden op de voorzijde; de medaille te dragen aan een oranjelint met blauwe middenstreep. Er zouden metalen (bronzen), zilveren en gouden medailles zijn, als 3^e, 2^e en 1^e klasse,

met een daaraan verbonden toelage, resp. van 10, 20 en 30 cents per dag. Het legerbestuur wilde met de instelling dezer medaille een einde maken aan het schenken van allerlei medailles, telkens als inlandsche militairen voor een eereteeken in aanmerking kwamen ¹⁾, waarbij de toekenning wel eens plaats had buiten het militair departement om, zooals zal blijken uit den hierachter opgenomen brief van den Leger-Commandant d.d. 21 October 1837, No. 522/20. Het voorstel vergezeld de voordracht tot het verleenen eener onderscheiding aan inlandsche militairen, die bij de krijgsbedrijven ter Westkust van Sumatra hadden uitgeblonken, en betrof 6 luitenants en 16 onderofficieren en minderen, voor wie 1 medaille der 1^e klasse, 6 medailles der 2^e en 15 der 3^e klasse werden aangevraagd.

De Gouverneur-Generaal — D. J. DE EERENS — zich met de voordracht en het plan kunnende vereenigen, verzond reeds 12 dagen later de voorstellen aan den Minister van Koloniën — J. VAN DEN BOSCH — die, alvorens een beslissing te nemen, het voorstel, de medaille betreffende, bij zijnen brief van den 20sten April 1837 om advies in handen stelde van den Staatsraad J. C. BAUD. Deze maakte verschillende bezwaren kenbaar bij zijn schrijven van den 5^{den} Mei d. a. v., en meende dat overtuigende redenen moesten worden aangevoerd om in deze van systeem te veranderen, onder verwijzing naar het K. B. van den 5^{den} December 1830 No. 67 ²⁾, waarbij o. m. eenige bepalingen werden

---

¹⁾ Zie J. DIRKS, *Nederlandsche Penningen van 1813—1863*. Nos. 261—263, 319—323. Van sommige dezer gegraveerde en op naam staande penningen zijn galvanoplastische reproducties in het Kon. Penningkabinet voorhanden.

²⁾ Te vinden op bladz. 233 van het genoemde werk van den Generaal SABRON.

gemaakt voor het beloonen van inlandsche militairen.

De Minister noodigde hierop, bij zijn missive van den 12^{den} Mei 1837 No. 13/257, den Gouverneur-Generaal uit, nader te laten weten of de kennisneming van de geheele correspondentie verandering bracht in zijn voorstellen, en in die van den Leger-Commandant.

Terwijl deze missive op weg was naar Oost-Indië, werd op den 16^{den} Augustus 1837 het sterke en taai verdedigde Bonjol ingenomen, na een belegering van meer dan twee jaren, waarmede een einde werd gemaakt aan den oorlog tegen de Padries, die gedurende vele jaren een schoon en vruchtbaar deel van Sumatra had geteisterd. Groot was dan ook de vreugde door dit schitterend en beslissend wapenfeit verwekt, en deed het Legerbestuur reeds den 7^{den} September de voordracht aan den Gouverneur-Generaal, tot toekenning van verschillende onderscheidingen; daarbij werden o.a. 3 luitenants voor «het zilveren eereteeken voor Inlanders» en 20 onderofficieren en minderen voor «het metalen eereteeken voor Inlanders» in aanmerking gebracht. Uit het doen dezer voordracht kan worden opgemaakt, dat de Leger-Commandant, die nog niets had vernomen op zijn voorstellen voor de «*blijvende medaille*», in de meening verkeerde dat alles vlot van stapel zou loopen, en de ruitvormige medaille, om zoo te zeggen, ieder oogenblik uit de lucht zou kunnen vallen, waarmede dan voor de eerste maal de op 18 November 1836 voorgedragen 6 luitenants en 16 onderofficieren en minderen zouden worden gedecoreerd.

Inmiddels blijkt de ministerieele missive van den 12^{den} Mei bij den Gouverneur-Generaal te zijn aange-

komen, en werd dit stuk in handen gesteld van den Leger-Commandant, die hierop bij zijn schrijven van den 2^{den} October No. 522/20 bericht gaf. Van dit bericht is het eerste gedeelte te vinden op bladz. 236 van het werk van den Generaal SABRON, en wordt aldus vervolgt:

„Dat de zaak alzoo in Indië schijnt begrepen te zijn, namelijk „dat de medaille als belooning voor Inlanders door het besluit „des Konings, naar hetwelk de Heer Staatsraad BAUD verwijst, „geenszins is verworpen geworden, blijkt uit de toekenning „derzelve door den toenmaligen Gouverneur-Generaal VAN DEN „BOSCH, onmiddellijk na de bekendwording van het, naar het „schijnt, door Z. Exc. zelve geïmproviseerd besluit: eerbiedige „referte aan de resolutie d.d. 16 Augustus 1831 No. 16, bij welke „aan 35 Inlanders van de drie Vorstendommen van Madura, „6 gouden en 29 zilveren medailles zijn vereerd geworden, met „het opschrift: ONLUSTEN OP JAVA 1825—1830, voor trouwe „Diensten 1) en het Militair Departement heeft aan die toekenning „geen deel; dezelve is geschied op de voordracht van een Resident „(DOMIS) na overleg met de Raden van Indië.

„Later is bij besluit van den Gouverneur-Generaal ad interim „J. C. BAUD, d.d. 10 Maart 1835 No. 7, aan den gegageerden „Amboineeschen Sergeant LONGA eene zilveren medaille vereerd, „te dragen aan een oranjelint, voor zijn dapper gedrag te Sumatra”.

De brief eindigt aldus:

„Het militair Departement verzoekt diensvolgens in allen eerbied, dat het bij deszelfs voorstel van den 18^{den} November 1836 „No. 1^g moge persisteeren en dat hetzelfde andermaal in overweging genomen moge worden; ten slotte adviseerende, om de „belooningen toe te kennen, welke door ondergeteekende bij zijn „missive d.d. 7 September j.l. No. 22 geheim, en op de daarbij „aangegeven wijze aan Uwe Exc. zijn voorgedragen”.

De Gouverneur-Generaal kon zich geheel met dit advies vereenigen en deelde zulks den Minister mede bij zijne

---

1) DIRKS, No. 320—321.

missive No. 522/20 van den 30sten October 1837. Ook nam de Landvoogd de voordracht tot toekenning van onderscheidingen voor Bonjol geheel over, bij zijn geheime depêche aan de Regeering, No. 20/Jr, die insgelijks op den 30sten October 1837 werd verzonden. Opnieuw werden dus inlandsche militairen voor de toekenning van het nog niet bestaande eereteken in aanmerking gebracht, doch ditmaal werden zij niet afzonderlijk voorgedragen, doch op de generale lijst geplaatst; de 3 inlandsche luitenants voor het zilveren eereteken kregen hierop de nummers 58 tot en met 60, de 20 inlandsche onderofficieren en minderen voor het metalen eereteken de nummers 61 tot en met 80. Dat de Generaal COCHUIS in persoon de laatste operatiën tegen Bonjol had geleid, zoodat de uitstekende daden dezer inlanders als het ware onder zijn oogen werden bedreven, verleende aan deze voordracht een bijzondere beteekenis.

De Minister zond het voorstel tot instelling van het eereteken voor inlanders opnieuw om advies aan den Staatsraad BAUD, bij zijne missive van den 10^{den} Maart 1838 No. 44, waarop deze den 16^{den} d. a. v. antwoordde en wederom bezwaren ¹⁾ te berde bracht. Deze bezwaren kunnen ons eereteken voor inlanders evenwel niet meer treffen, daar dit thans langs eigen weg verder gaat, nu het opgenomen moest worden in het geheim rapport van den Minister aan den Koning, d.d. 30 April 1838 No. 199, waarbij de toekenning van belooningen voor Bonjol wordt voorgedragen, en

---

¹⁾ Te vinden in het werk van den Generaal SARRON, bladz. 237 e. v.

„dus ook bedoeld eereteeken moest worden behandeld, hetgeen op de volgende wijze geschiedt:

„III, om den Gouverneur-Generaal van Nederlandsch Indië te „machten:

„1°. tot het uitreiken van zilveren medailles aan de Inlandsche „2° Luitenants (3 hiervoor genoemd);

„2°. tot het uitreiken van metalen medailles aan de 20 Onder- „officieren en minderen, hiervoor genoemd.

Met de toelichting:

„Vermits het Uwer Majesteits opmerkzaamheid niet ontgaan „zal, dat de vorenstaande voordracht, voor zooveel aan de niet- „Europeesche militairen toe te kennen medailles aangaat, eenigszins „meer onbepaald is ter neder gesteld, dan zulks door den Gouverneur- „Generaal gedaan is, zoo geef ik mij de eer U. M. tot toelichting „daarvan te informeeren, dat de Heer DE EERENS mij bij brief „d.d. 30 November 1836 heeft onderhouden over een voorstel „van het Militair Departement in Indië om een Eereteeken vast „te stellen, hetwelk aan Inlandsche militairen zoude kunnen „worden uitgereikt en bij hen de Militaire Willemsorde zoude „kunnen vervangen, en dat mitsdien zoude moeten worden be- „schouwd in zekeren zin te staan in verhouding tot die Orde, „als de Broeder-medaille tot de Orde van den Nederlandschen „Leeuw.

„In overeenstemming met het daaromtrent ingewonnen advies „van den Staatsraad BAUD heb ik den Gouverneur-Generaal als „mijn gevoelen dienaangaande opgegeven, dat het mij met terug- „zicht op de vroeger door U. M. daargestelde bepalingen tot „beloening van Inlandsche militairen minder noodzakelijk voorkwam „om aan dat voorstel gevolg te geven.

„De Gouverneur-Generaal van N. Indië mijn bedenkingen ter „kennisse van het Militair Departement gebracht hebbende, heeft „hetzelve onder mededeeling van de daarop gerezen tegenbe- „denkingen, bij deszelfs voorstel gepersisteerd, en het is bij den „brief van den 30sten October 1837 No. 522/20 (aangehaald in zijn „hiervoren overgelegde geheime dépêche van dien dag No. 20/Jr) „dat hij andermaal tot het instellen des bedoelden eereteekens

„het voorstel gedaan heeft, en met referte daartoe de in deze „tot het bekomen van medailles in aanmerking gebrachte niet- „Europeesche militairen tot het verkrijgen van dat Eereteeken „heeft voorgedragen.

„Daar echter het voorstel alsnog een onderwerp mijner over- „wegingen uitmaakt en het mij toeschijnt, dat eene spoedige be- „looning van de uitstekende daden die voor Bonjol verricht zijn, „zeer in het belang van den dienst te wenschen is, zoo heb ik „vermeend uit dien hoofde het doen der onderhavige voordracht „niet te moeten ophouden, maar het voornemen opgevat, mij onder „U. M. goedkeuring, die ik dan ook bij deze daaromtrent eer- „biedig inroepende, bij de mededeeling van het door H. D. te „nemen besluit den Gouverneur-Generaal aan te schrijven, dat „het de bedoeling is, dat in afwachting van eene te nemen be- „slissing omtrent het al of niet instellen van een bepaald Eere- „teeken voor Inlanders, de bij dat besluit toe te kennen *zilveren* „*en metalen medailles* zullen worden uitgereikt van zoodanigen „stempel en onder zulke bepalingen omtrent het dragen derzelve, „als in de gegeven omstandigheden in Indië meest raadzaam „zullen worden geoordeeld”, enz.

Het Koninklijk besluit d.d. 8 Mei 1838 No. 72, dat op de voordracht volgde, bepaalde omtrent de medailles voor de inlandsche officieren, onderofficieren en minderen, het volgende:

„ten zesde, Onze Minister van Koloniën te machtigen om onzen „Gouverneur-Generaal van Nederlandsch Indië aan te schrijven, „teneinde:

„a. aan de Officieren op den daarbij gevoegden Staat, voor- „komende onder No. 58 t/m. 60, *zilveren medailles* en aan de „Onderofficieren en manschappen, welke op denzelfden, sub 61 t/m. 80 zijn gebracht, *metalen medailles* uit te reiken” enz.

De Minister van Koloniën schrijft hierop aan den Gouverneur-Generaal, bij zijne missive van den 2^{den} Juni 1838 No. 15/268 o. m. het volgende:

„Krachtens de daartoe bij het 6^e lid van Z. M. bovengenoemd

„besluit van den 8sten Mei j.l. op mij verstrekte machtiging,
„noodig ik Uwe Exc. al verder uit, om:

„a. aan de Officieren op den daarbij gevoegden Staat, voor-
„komende onder No. 58 t/m. 60, *zilveren medailles*, en aan de
„Onderofficieren en manschappen, welke op denzelfden, sub 61
„t/m. 80 zijn gebracht, *metalen medailles* uit te reiken”;

en verder:

„en zulks met mededeeling dat het de bedoeling is, dat in
„afwachting van een te nemen beslissing omtrent het al dan
„niet instellen van een bepaald Eereteeken voor Inlanders de
„thans door Zijne Majesteit toegekende zilveren en metalen
„medailles zullen worden uitgereikt van zoodanigen stempel, en
„onder zulke bepalingen omtrent het dragen derzelve, als in de
„gegeven omstandigheden in Indië het meest raadzaam zullen
„worden geoordeeld.

„Tot inlichting daaromtrent moet ik Uwe Exc. opmerken, dat
„ik mijne voordracht aan den Koning tot het toekennen van die
„zilveren en metalen medailles daarom meer onbepaald heb gedaan,
„dan zulks door Haar is geschied, omdat Uwer Exc^s missive van
„den 30sten October 1837 No. 522/20 (waarvan bij Uw voordracht
„van dien dag No. 20/J1 geheim, hierboven gemeld, vooronder-
„steld wordt reeds een gunstig gevolg te zullen zijn gegeven bij
„de behandeling der laatstgemelde dépêche) nopens het instellen
„van een bepaald Eereteeken voor Inlanders alsnog een onderwerp
„van overwegingen uitmaakt, en alzoo, wilde de geheele zaak
„der belooningen zonder oponthoud gaaf afloopen, moest worden
„afgeweken van Uwer Exc^s voorstel tot het verleenen van een
„bepaaldelijk aangeduid Eereteeken aan die Inlandsche militairen,
„welke zich op Sumatra bijzondere onderscheiding hebben weten
„te verwerven”.

Het K. B. van den 8sten Mei 1838 No. 72, waarbij de
belooningen voor Bonjol werden toegekend, werd bij
dagorder van den Gouverneur-Generaal d.d. 10 November
d.a.v. bekend gemaakt, en werd daarin omtrent de
medailles voor de inlandsche officieren en minderen

gezegd: «en zullen anderen, tot aandenken aan deze «wapenfeiten, met zilveren en metalen medailles versierd «worden», waarna in de Algemeene Order van den «Kommandant van de troepen» van den 11^{den} December van hetzelfde jaar, No. 9 de met medailles begiftigden met hunne namen worden vermeld.

Op voorstel van den Leger-Commandant werden nu de medailles in 's Lands munt te Soerabaya geslagen. Hierbij werd het op den 18^{den} November 1836 voorgestelde model geheel en al gevolgd, met de toevoeging van het woord «Bonjol» in de bovenste scherpe hoek en van het jaartal 1837 in de benedenste scherpe hoek, terwijl het omschrift nu als volgt is afgekort: HET NEDERL. OOST-IND(ISCHE) GOUVERNEMENT; aan de keerzijde werden deze toevoegingen in Arabische karakters gestempeld ¹⁾. De medaille werd aan een Nassau blauw lint gedragen (alzoo aan het lint, dat in 1833 voor de Citadel-medaille werd vastgesteld). Dat een lint werd gekozen eenvoudiger dan het oorspronkelijk voorgestelde, ligt voor de hand, nu het moederland zich niet verder met de uitvoering der medaille had bemoeid, en het eereteken slechts bestemd was voor 23 personen.

Hiermede was de *Bonjol-medaille* ter wereld gebracht, en was het ontwerp van den Generaal COCHUIS, van den 18^{den} November 1836, tot uitvoering gekomen, zij het dan ook niet als «een blijvende medaille».

Nadat de medaille voor Moed en Trouw, bij K. B. d.d. 24 Januari 1839 No. 102, eindelijk was vastgesteld, schreef de Minister van Koloniën bij de toezending

¹⁾ DIRKS 532.

van een afschrift van het K. B. aan den Gouverneur-Generaal, aan het slot zijner missive van den 7^{den} Februari 1839 No. 9/52:

„Ten slotte heb ik de eer Uwer Exc. te doen opmerken, dat „alsnu, voor zooveel noodig, zal kunnen worden teruggekomen op „het rapport van het Militair Departement van den 18^{den} November „1836 No. 1/g waarbij reeds onderscheiden militairen voor het „verkrijgen der nu gearresteerde medaille zijn voorgedragen”.

De brave strijders van de Westkust van Sumatra, die waren voorgedragen bij de indiening van het voorstel voor de «*blijvende medaille*», kregen dus na lang wachten toch hunne belooning, doch aan de voor Bonjol gedecoreerde inlandsche officieren en minderen schijnt toen niet gedacht te zijn. En dit laatste had toch dienen te geschieden, daar aan de «medaille voor Moed en Trouw» eene toelage was verbonden, terwijl «de Bonjol-medaille» zonder toelage was geschonken. Het blijkt evenwel uit de Algemeene Order No. 7 van den 4^{den} December 1839, dat men in Indië de zaak heeft recht gezet, want daarin vindt men de namen terug van de 3 inlandsche luitenants als begiftigd met «de zilveren», en die van 17 van de 20 inlandsche onderofficieren en minderen als begiftigd met «de bronzen medaille voor Moed en Trouw. Deze hebben alzoo twee eeremedailles als belooning voor Bonjol gekregen 1); van intrekking der Bonjol-medaille wordt althans geen melding gemaakt, hetgeen bovendien bij een afzonderlijk Koninklijk besluit had moeten geschieden.

's-Gravenhage.

A. P. TIMMERS,

Gep. Kolonel der Mariniers.

1) Dit dubbel beloonen is vroeger meermalen voorgekomen, tengevolge eener reclame voor een hoogere onderscheiding; men behield dan de oorspronkelijk toegekende en kreeg de hoogere er bij.